

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého konania a sťažnostná argumentácia

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. I. ÚS 73/2020 zo 4. februára 2020 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) č. k. 35 Cb 2/2019-204 z 1. augusta 2019 (ďalej len „napadnuté uznesenie“) za účasti obchodnej spoločnosti [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „zúčastnená osoba“).

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej pripojených vyplýva, že sťažovateľka podala okresnému súdu žalobu o zaplatenie sumy 1 339 587,20 USD s príslušenstvom z titulu neuhradenia kúpnej ceny za dodaný tovar spolu s návrhom na oslobodenie od súdnych poplatkov, v ktorom deklarovala svoje pomery.

3. Okresný súd uznesením zo 6. mája 2019 vydaným vyšším súdnym úradníkom sťažovateľke oslobodenie od súdnych poplatkov nepriznal. V rámci odôvodnenia svojho rozhodnutia uviedol, že mu je z jeho činnosti známe, že sťažovateľka vystupuje ako žalobkyňa i v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 29 C 110/2014 (ďalej len „skoršie konanie“), ktorého predmetom je suma 333 988,93 USD, pričom pohľadávka, ktorá je predmetom tohto skoršieho konania, bola na sťažovateľku postúpená odplatne. Rovnako tak i pohľadávka, ktorá je predmetom aktuálne posudzovaného konania,

bola na sťažovateľku postúpená za odplatu vo výške 45 000 €. Predmetom oboch konaní sú teda sumy vysokej hodnoty. Z toho okresný súd vyvodil, že už len samotná existencia súdne vymáhaných pohľadávok v takej výške odôvodňuje záver o nepriznaní oslobodenia od platenia súdnych poplatkov, pretože tieto pohľadávky sú tiež majetkom sťažovateľky. Zároveň uviedol, že podmienky pre oslobodenie od platenia súdnych poplatkov nie sú splnené, pretože sťažovateľka v období do 30. júna 2014 disponovala finančnými prostriedkami na úhradu pohľadávok v celkovej výške 90 000 €, a teda skutočnosti uvedené sťažovateľkou v tlačive týkajúce sa jej príjmov nemôžu byť úplné. K tomu dodal, že v prípade jej úspechu v konaní bude sťažovateľke zaplatený súdny poplatok nahradený v podobe trov konania.

4. Proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka podala sťažovateľka sťažnosť. Okresný súd, stotožniac sa so závermi vyššieho súdneho úradníka, napadnutým uznesením sťažnosť sťažovateľky zamietol.

5. Sťažovateľka s napadnutým uznesením nesúhlasí. Tvrdí, že hoci okresný súd pomenoval východiská pre posúdenie jej návrhu, nesprávne vyhodnotil skutkový stav objektívne existujúci v čase vydania rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia okresného súdu je tak podľa jej názoru postavené na dohadoch a prezumpciách nereflektujúcich na aktuálne pomery sťažovateľky.

6. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti tiež tvrdí, že bola nútená požičať si finančné prostriedky na úhradu súdneho poplatku, pretože nedisponovala vlastnými financiami na jeho úhradu. K tomu uviedla, že majiteľkou pohľadávky, ktorú si uplatňuje, sa stala v roku 2014 a o tom, či spĺňa podmienky na oslobodenie od súdnych poplatkov, sa rozhodovalo v druhej polovici roka 2019, približne 5 rokov po tom, čo na ňu bola pohľadávka postúpená. Poukázala tiež na to, že v inom (skoršom) jej konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 29 C 110/2014 žalovala rovnakú obchodnú spoločnosť a v tomto konaní jej okresný súd oslobodenie od súdnych poplatkov priznal. V tejto súvislosti tvrdí, že od januára 2015, keď bolo rozhodované o jej oslobodení od súdnych poplatkov v skoršom konaní, nenastala u nej taká zmena pomerov, na základe

ktorej by jej bolo toto oslobodenie odňaté a ktorá by zároveň odôvodňovala iný záver v tomto smere v aktuálne napadnutom konaní. Tvrdí, že pre rozhodovanie o návrhu na oslobodenie od súdnych poplatkov sú podstatné pomery existujúce v čase podania návrhu, a nie pomery, ktoré existovali niekoľko rokov pred jeho podaním.

7. Z uvedeného sťažovateľka vyvodzuje podstatný fakt, že okresný súd rozhodujúci o dôvodnosti jej návrhu sa mal vysporiadať s už existujúcim rozhodnutím o oslobodení súdnych poplatkov v skoršom konaní, a ak sa s takým rozhodnutím nestotožnil, mal svoje rozhodnutie racionálne, riadne a ústavne konformne odôvodniť, čo však neurobil a tak zasiahol jej práva.

8. Ak okresný súd tiež vyslovil, že žalovaná pohľadávka sťažovateľky patrí do jej majetku, podľa jej názoru opomenul, že pohľadávka je predmetom sporu, a to či bude právo sťažovateľke priznané alebo nie, rozhodne súd až v budúcnosti. Tento postup sťažovateľka podrobuje kritike, tvrdiac, že okresný súd nemôže brať do úvahy možné budúce stavy, ktoré nastanú po vyhlásení rozhodnutia. Rovnako tak nie je isté, či jej žalovaný subjekt v budúcnosti pohľadávku vyplatí, resp. či sa jej podarí vymôcť ju. Sťažovateľka má v súčasnosti len zmluvu o postúpení pohľadávky, ktorá ju hmotnoprávne legitimuje na vedenie sporu proti žalovanému. Táto zmluva však nemá na pomery sťažovateľky v súvislosti s posudzovaním jej návrhu žiaden vplyv.

9. Zároveň sťažovateľka upriamila pozornosť na podstatu poplatkovej povinnosti, ktorou je, aby poplatník uhradil súdny poplatok z vlastných zdrojov v prípade, že je to v jeho objektívnej možnosti. Naopak, podľa jej názoru je nesprávne a rovnako aj ústavne nekonformné, ak okresný súd v jej veci odôvodnil napadnuté rozhodnutie tým, že sťažovateľka má pohľadávku v majetku, hoci táto je predmetom sporu, v dôsledku čoho napadnutému rozhodnutiu nezodpovedá objektívne existujúci stav na strane sťažovateľky. Okresný súd nesprávne vyvodil jej schopnosť úhrady súdneho poplatku vo výške približne 33 000 € z toho, že v roku 2014 disponovala sumou 45 000 €, a z toho, že žaluje vysokú peňažnú sumu.

10. Okresný súd podľa názoru sťažovateľky (nesprávne) postavil odplatu za pohľadávku do hypotetickej roviny, pričom zároveň dodal, že vzhľadom na jej výšku je jej argumentácia vo vzťahu k povinnosti zaplatiť súdny poplatok irelevantná. Na jednej strane teda okresný súd vníma odplatu ako hypotetickú a na druhej strane správnosť svojho rozhodnutia opiera práve o výšku odplaty, čím si napadnuté rozhodnutie vnútorne rozporuje.

11. Na tomto základe sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy vyslovil, že napadnutým uznesením okresného súdu boli porušené jej v záhlaví označené práva, napadnuté uznesenie zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie, a aby sťažovateľke priznal náhradu trov konania.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

12. Okresný súd vo svojom vyjadrení sp. zn. 1 SprV 120/2020 z 18. februára 2020 k obsahu ústavnej sťažnosti stručne uviedol, že sa v napadnutom rozhodnutí opieral o vykonané dôkazy v predložennom spisovom materiáli a rozhodol v súlade s platnými právnymi predpismi, a preto považuje ústavnú sťažnosť za neopodstatnenú. Zároveň vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania.

13. Ústavný súd v zmysle § 126 zákona o ústavnom súde upovedomil o podanej ústavnej sťažnosti zúčastnenú osobu, vystupujúcu v označenom civilnom sporovom konaní v postavení žalovanej. Zúčastnená osoba (poľská obchodná spoločnosť so sídlom v Poľsku) sa k ústavnej sťažnosti vyjadrila prostredníctvom Advokátskej kancelárie JAKUBÍK & HAJDUK, s. r. o., Horná 116 Čadca, a to podaním doručeným ústavnému súdu 9. marca 2020. K napadnutému uzneseniu a obsahu ústavnej sťažnosti uviedla, že pri aplikácii § 254 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CSP“) je potrebné zohľadňovať základné princípy Civilného sporového poriadku vrátane zákonného zákazu zneužitia práva (čl. 5 CSP). Zdôraznila možnosť zneužitia nároku na oslobodenie od súdnych poplatkov najmä v prípade, ak sa v civilnom procese uplatňuje pohľadávka nadobudnutá na základe

postúpenia. V tejto súvislosti zúčastnená osoba poukázala na obdobné rozhodnutia Ústavného súdu Českej republiky a Najvyššieho súdu Českej republiky. Z nich vyvodzuje názor, že je neprípustné prenášať riziko spojené s vymáhaním pohľadávok na štát postupovaním týchto pohľadávok na nemajetné subjekty, ktoré by mali byť oslobodené od súdnych poplatkov. Tieto subjekty by boli v lepšom postavení na rozdiel od veriteľov, ktorí svoje pohľadávky nepostúpili na tretiu osobu a vymáhajú pohľadávky svojím vlastným menom a na vlastnú zodpovednosť. Stotožnila sa s názorom Ústavného súdu Českej republiky, ktorý vo svojom uznesení sp. zn. IV. ÚS 1183/13 z 12. septembra 2013 uviedol, že sťažovateľka si mala zvážiť pri nadobudnutí pohľadávky, či má alebo nemá dostatok finančných prostriedkov na vymáhanie tejto pohľadávky vrátane zaplataenia súdneho poplatku. Napokon poukázala na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 M Cdo 16/2010.

13.1 Pre posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti je podľa názoru zúčastnenej osoby dôležité, že nejde o uplatňovanie priameho nároku sťažovateľky z titulu náhrady škody alebo zmluvy, túto pohľadávku nenadobudla dedením a nikto ju k jej nadobudnutiu nenútil. Sťažovateľka sa teda slobodne a dobrovoľne rozhodla a musela rátať s povinnosťou platiť súdny poplatok v zákonnej výške. Oslobodenie sťažovateľky od povinnosti zaplatiť súdny poplatok v jednom konaní ešte nemusí automaticky znamenať jej oslobodenie v iných sporoch. Priznanie oslobodenia od súdneho poplatku, ak to odôvodňujú pomery strany, považuje zúčastnená osoba za jednu zo záruk zabezpečenia základného práva na súdnu ochranu. Bolo by však podľa nej popretím spravodlivosti, ak by súdy umožňovali zneužívanie tohto práva a obchádzanie zákonných obmedzení pre priznanie oslobodenia od súdneho poplatku tým, že majetný subjekt bude účelovo postupovať svoje sporné pohľadávky na nemajetné osoby, u ktorých oslobodenie od poplatkovej povinnosti odôvodňujú ich pomery. Preto navrhla, aby bola ústavná sťažnosť sťažovateľky „zamietnutá“.

14. Na vyjadrenie okresného súdu reagovala sťažovateľka podaním doručeným ústavnému súdu 10. marca 2020, v ktorom zhodnotila, že ide o vyjadrenie všeobecného charakteru, neobsahujúce vecné tvrdenia, a preto považuje ústavnú sťažnosť

za opodstatnenú. Súčasne oznámila, že netrvá na konaní verejného ústneho pojednávania vo veci. K podaniu zúčastnenej osoby sa sťažovateľka nevyjadrila.

15. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Právomoc ústavného súdu a ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu

16. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

17. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

18. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

19. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

20. Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného

dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07), a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne.

21. Podľa § 254 ods. 1 CSP súd na návrh prizná oslobodenie od súdneho poplatku, ak to odôvodňujú pomery strany. Podľa odseku 2 citovaného ustanovenia súd priznané oslobodenie od súdneho poplatku kedykoľvek počas konania odníme, a to i so spätnou účinnosťou, ak sa do právoplatného skončenia konania preukáže, že pomery strany neodôvodňujú alebo neodôvodňovali oslobodenie od súdneho poplatku.

IV.

Posúdenie vecí ústavným súdom

22. Predmetom ústavnej sťažnosti je námietka porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ku ktorému malo dôjsť napadnutým uznesením, ktorým okresný súd nepriznal sťažovateľke oslobodenie od súdnych poplatkov. Okresný súd podľa názoru sťažovateľky nesprávne vyhodnotil jej pomery vo vzťahu k reálnej možnosti úhrady súdneho poplatku za podanú žalobu, a preto vidí v jeho rozhodnutí o nepriznaní oslobodenia od súdnych poplatkov porušenie svojich práv. Okrem toho, v prospech svojho sťažnostného petitu prednáša i námietku, že okresný súd nezohľadnil svoju vlastnú judikatúru, keď v inej veci prejednávanej medzi totožnými stranami sporu rozhodol o rovnakej otázke (oslobodenia od súdnych poplatkov, pozn.) odlišne.

23. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy). Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala, a bola vyhlásená

spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02). Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci (m. m. II. ÚS 153/2018).

24. Zmyslom a účelom ústavného práva na súdnu ochranu je zaručiť, resp. umožniť každému reálny prístup k súdu, a to po splnení podmienok ustanovených zákonom (I. ÚS 62/97, II. ÚS 26/96). Článkom 46 ods. 1 ústavy sa teda zaručuje predovšetkým prístup k súdu, pretože len v takom prípade sa vytvárajú podmienky na domáhanie sa práva na súdnu ochranu (II. ÚS 71/97).

25. Právo na prístup k súdu je jedným zo základných komponentov práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 dohovoru. Z rozhodovacej praxe Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) možno vyvodit' viaceré prípustné možnosti obmedzenia práva na prístup k súdu. Patrí sem napr. imunita proti súdnemu konaniu (napr. cudzí diplomati), zákonné lehoty na uplatnenie určitých práv, povinné advokátske zastúpenie, nesplnenie formálnych a materiálnych žalobných náležitostí, ale tiež inštitút súdnych poplatkov.

26. V tejto súvislosti ústavný súd už judikoval, že rozhodovanie o oslobodení od súdnych poplatkov patrí zásadne do rozhodovacej sféry všeobecných súdov (II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015, porovnaj tiež uznesenie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 788/09). Je preto vecou judikatúry všeobecných súdov, aby vymedzila kritériá, z ktorých bude pri aplikácii zákonných ustanovení týkajúcich sa oslobodenia od súdnych poplatkov vychádzať (porov. I. ÚS 27/2014, III. ÚS 559/2011, III. ÚS 441/2014, II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015). Všeobecné súdy sú pri rozhodovaní o priznaní oslobodenia od súdnych poplatkov však povinné s ohľadom na všetky podstatné skutočnosti vyskytujúce sa v konkrétnom prípade a význam práva na súdnu ochranu v demokratickej spoločnosti primerane vyvažovať záujem štátu na vyberaní súdnych poplatkov za rozhodovanie sporov na jednej strane a záujem účastníka konania

uplatňujúceho si svoj nárok (resp. práva) súdnou cestou (porovnaj rozsudok ESĽP vo veci Kreuz proti Poľsku z 19. 6. 2001, bod 66).

27. Ústavný súd taktiež judikoval, že samotné nepriznanie oslobodenia od súdneho poplatku samo osebe ešte nesignalizuje porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu (porov. II. ÚS 142/04, III. ÚS 344/2012, II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015). Predmetom ústavnej ochrany sa môže stať rozhodovanie o oslobodení od súdnych poplatkov vtedy, keď jeho výsledok dosahuje intenzitu opodstatňujúcu porušenie základných práv a slobôd sťažovateľa. Ústavný súd je oprávnený v ojedinelých prípadoch zasiahnuť do rozhodnutí všeobecných súdov o poplatkovej povinnosti, a to iba za predpokladu, že by rozhodnutím všeobecného súdu o neoslobodení od povinnosti zaplatiť súdny poplatok došlo vzhľadom na výšku súdneho poplatku, posudzovanú v rámci konkrétnych okolností prípadu a v rámci ekonomických (finančných) možností sťažovateľa zaplatiť tento súdny poplatok, a vzhľadom na fázu konania pred všeobecným súdom k obmedzeniu samotnej podstaty práva sťažovateľa na súdnu ochranu (porovnaj rozsudok ESĽP vo veci Jedamski a Jedamska proti Poľsku z 26. 7. 2005, body 60 a 66). Príčinou uvedeného stavu býva najčastejšie úplná rezignácia všeobecného súdu na vyvažovanie verejného a súkromného záujmu, prípadne nedôsledné vyvažovanie (opomenutie podstatnej „premennej“ pri vyvažovaní). Opodstatnenosť ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy prichádza do úvahy tiež v prípadoch extrémneho vybočenia zo štandardov uplatňovaných v rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, ktoré môžu mať za následok porušenie ústavou zaručených základných práv a slobôd, alebo tiež v prípadoch absencie primeraného zdôvodnenia tohto rozhodnutia všeobecným súdom.

28. Sťažovateľka svojou ústavnou sťažnosťou kritizuje odôvodnenie napadnutého uznesenia, keďže okresný súd vyhodnocoval jej majetkové pomery za obdobie niekoľkých rokov pred podaním návrhu na oslobodenie od súdnych poplatkov, keď nadobudla sporné pohľadávky, a nie v čase, keď návrh podala. Napadnutému rozhodnutiu teda podľa jej názoru nezodpovedá objektívne existujúci stav. Zároveň namieta, že okresný súd nezohľadnil jej skoršie konanie, v ktorom bola od poplatkovej povinnosti oslobodená.

29. Na účel overenia opodstatnenosti námietok sťažovateľky ústavný súd zo spisového materiálu a najmä z relevantnej časti odôvodnenia napadnutého rozhodnutia zistil, že okresný súd svoje rozhodnutie o nepriznaní oslobodenia od súdnych poplatkov založil na zistení, že pohľadávka uplatňovaná v konaní, v ktorom bolo vydané napadnuté uznesenie, bola na ňu postúpená odplatne za sumu 45 000 €. V skoršom konaní vedenom okresným súdom vystupovala sťažovateľka taktiež v postavení žalobkyne, a na žalovanom sa domáhala zaplatenia pohľadávky, ktorá bola na ňu postúpená rovnako za odplatu vo výške 45 000 €. V oboch prípadoch mala sťažovateľka uhradiť odplatu do 30. júna 2014. Okresný súd k tomu uviedol, že *„samotná existencia súdne vymáhaných pohľadávok v takej výške odôvodňuje záver o nepriznaní oslobodenia od platenia súdnych poplatkov, nakoľko tieto pohľadávky sú súčasťou majetku žalobkyne“*. Zároveň doplnil, že táto skutočnosť svedčí o nepresnom, resp. neúplnom vyplnení tlačiva pre dokladovanie pomerov strany sporu, ktorá žiada o oslobodenie spod poplatkovej povinnosti. Okolnosť, že k úhrade odplaty došlo ešte v roku 2014, vyhodnotil okresný súd ako nepodložené tvrdenie, a preto naň neprihliadal.

30. Vo vzťahu k námietke sťažovateľky o tom, že v otázke oslobodenia od poplatkovej povinnosti rozhodol okresný súd v jej dvoch rozdielnych konaniach odlišne, ústavný súd v prvom rade vo všeobecnosti uvádza, že rozdielna rozhodovacia prax súdu o „totožných“, resp. obdobných veciach nie je žiaduca. Zákonná formulácia princípu právnej istoty vyjadrená v čl. 2 Civilného sporového poriadku chráni hodnotu predvídateľnosti práva, resp. súdnych rozhodnutí ako jednu z najvyšších ústavných hodnôt materiálneho právneho štátu. V zmysle odseku 2 citovaného článku je právnou istotou stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít; ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý spravodlivo. Ak sa spor na základe prihliadnutia na prípadné skutkové a právne osobitosti prípadu rozhodne inak, každý má (podľa odseku 3 tohto článku, pozn.) právo na dôkladné a presvedčivé odôvodnenie tohto odklonu.

31. Inými slovami, princíp predvídateľnosti rozhodovania a rozhodnutia znamená, že účastníci právnych vzťahov môžu legitímne očakávať, že štátne orgány budú v skutkovo a právne porovnateľných prípadoch rozhodovať rovnako. Iba takýto postup rešpektuje právnu istotu a jeho dôsledné dodržiavanie sa významne pozitívne prejavuje aj v rámci celkového nazerania spoločnosti na význam a úlohu práva. Na druhej strane je nutné uviesť, že predvídateľnosť práva nemožno vnímať absolútne. Obdobnú vec je možné rozhodnúť aj inak než v predošlých prípadoch. V takom prípade je však súd povinný svoje závery riadne, racionálne a ústavne konformne odôvodniť (čl. 2 ods. 3 CSP), a to takým spôsobom, aby predošlé rozhodnutia neboli ignorované, ale práve naopak, aby sa s nimi súd argumentačne vysporiadal. K tomu je potrebné dodať, že v prípade rozhodovania o oslobodení od poplatkovej povinnosti môže dôjsť k vydaniu rozdielnych rozhodnutí aj preto, že majetkové pomery potenciálneho poplatníka sa môžu plynutím času meniť.

32. Po preskúmaní napadnutého uznesenia ústavný súd konštatuje, že už spomínaným požiadavkám učinil okresný súd vo svojom rozhodnutí zadosť. Hoci okresný súd rozhodol v procesne rovnakých prípadoch odlišne, v rámci napadnutého uznesenia sa vysporiadal s rozhodnutím skorším, ktorým bolo sťažovateľke oslobodenie od platenia súdnych poplatkov priznané, a odôvodnil, prečo nazeral na majetkové pomery sťažovateľky v danej veci inak. Otázkou však zostáva, či okresný súd tieto svoje (od skoršieho rozhodnutia o poplatkovej povinnosti sťažovateľky) rozdielne závery (obsahovo) racionálne a ústavne konformne odôvodnil.

33. V tejto súvislosti považuje ústavný súd za potrebné uviesť, že účel a podstata inštitútu oslobodenia od súdnych poplatkov spočíva v tom, aby nedochádzalo k odopretiu práva na prístup k súdu v prípadoch, keď majetková situácia strany objektívne neumožňuje uhradiť súdny poplatok. Rozhodovanie súdu o oslobodení od súdneho poplatku preto musí mať na zreteli, aby sa strane len pre jej majetkové pomery neznemožnilo uplatňovať alebo brániť jej právo.

34. Podľa doslovného znenia § 254 ods. 1 CSP súd na návrh prizná oslobodenie od súdneho poplatku, ak to odôvodňujú pomery strany. V citovanom ustanovení

sú tak jednoznačným spôsobom normované relevantné predpoklady na posúdenie priznania oslobodenia od súdnych poplatkov. Na to, aby súd mohol strane priznať oslobodenie od povinnosti platiť súdny poplatok, musia byť kumulatívne splnené dva zákonné predpoklady, a to návrh na oslobodenie od súdneho poplatku a pomery strany odôvodňujúce oslobodenie od súdneho poplatku. V nadväznosti na uvedené je nevyhnutné zdôrazniť, že diskrečná právomoc súdu pri interpretácii tohto ustanovenia je limitovaná v rozsahu a intenciách uvedených dvoch podmienok. Iné podmienky, ktoré citované ustanovenie nepredpokladá, nie je oprávnený skúmať na základe vlastnej iniciatívy, pretože by postupoval *ultra vires*. Z logického výkladu tohto ustanovenia vyplýva, že relevantnou skutočnosťou, na ktorú je potrebné vziať zreteľ pri posudzovaní oslobodenia od súdneho poplatku, je tiež výška súdneho poplatku, pretože majetkové pomery strany sú skúmané v korelácii k výške súdneho poplatku.

35. Sťažovateľka prvý z uvedených predpokladov splnila, keď návrhom požiadala o oslobodenie spod poplatkovej povinnosti. Pokiaľ ide o druhý predpoklad, ťažilo ju dôkazné bremeno vo vzťahu k preukázaniu svojich pomerov. Okresný súd zhrnul sťažovateľkou deklarované majetkové pomery, uvádzajúc, že je slobodná, bezdetná a pracuje u zamestnávateľa [REDAKOVANÉ], od 1. novembra 2014 v trvalom pracovnom pomere na pozícii čašník s príjmom od 447,60 € do 521,55 € mesačne. Zároveň uviedol, že býva v rodinnom dome, ktorého vlastníkom sú tretie osoby, a popísal i jej výdavky. Do majetku zahrnul i spomínané pohľadávky, ktoré sťažovateľka nadobudla celkovo za odplatu 90 000 €. Sťažovateľka toto posúdenie kritizuje jednak z dôvodu, že okresný súd prihliadaním na tieto pohľadávky nehodnotil jej majetkové pomery v čase vydania napadnutého rozhodnutia, ako aj z dôvodu, že tieto pohľadávky sú ešte iba predmetom sporu, nie priznaným právom.

36. K tomu ústavný súd uvádza, že pokiaľ ide o druhý predpoklad, musí ísť o také pomery sporovej strany, ktoré budú odôvodňovať záver, že táto strana sporu nemôže splniť poplatkovú povinnosť alebo jej splnenie nemožno od nej spravodlivo žiadať. Aktuálna právna úprava nešpecifikuje pomery na podrobnejšie kritériá (majetkové, sociálne, a pod.), ale ponecháva na sudcovi, ako všeobecne nastavené kritérium vyhodnotí.

Keďže jednotlivé ustanovenia Civilného sporového poriadku je potrebné interpretovať v súlade so základnými princípmi civilného procesu, relevantným pri posudzovaní oslobodenia od poplatkovej povinnosti bude i čl. 5 CSP, v zmysle ktorého zjavné zneužitie práva nepožíva právnu ochranu. Za zjavné zneužitie práva považuje právna teória napríklad aj postúpenie svojho práva na subjekt, ktorý by bol žiadateľom o oslobodenie, a to len z dôvodu, aby sa dosiahlo priznanie oslobodenia, keďže postupca by podmienky na oslobodenie nespĺňal.

37. Hoci sa okresný súd v napadnutom uznesení osobitným spôsobom nezmienil o použití čl. 5 CSP, z jeho obsahu možno vyvodíť, že nazeral na deklarované majetkové pomery sťažovateľky i skrz obsah daného článku, ktorý v prvej vete deklaruje, že zjavné zneužitie práva nepožíva právnu ochranu. Odôvodnením napadnutého uznesenia poukázal na možnosť špekulatívneho prevodu pohľadávky na účel zneužitia práva na oslobodenie od súdnych poplatkov. V prípade takého zneužitia práva nie je na mieste úvaha ani o čiastočnom oslobodení spod poplatkovej povinnosti. Ústavný súd chápe námietky sťažovateľky, ktoré by za obvyklých okolností boli svojou relevantnosťou spôsobilé vyvolať zo strany ústavného súdu úvahu o prípadnom zásahu do rozhodnutia všeobecného súdu. Na druhej strane však ústavný súd porozumel úvahám okresného súdu, ktorý disponujúc viacerými informáciami o veci sťažovateľky zohľadnil celkový kontext jej majetkovej situácie a súčasne zvažil, či zo strany sťažovateľky nejde o obchádzanie zákona na účel získania neoprávnenej výhody spočívajúcej v oslobodení od súdnych poplatkov.

37.1 Z hľadiska posudzovania ústavnej udržateľnosti napadnutého uznesenia nebola bez významu ani okolnosť, že vzhľadom na hodnotu predmetu sporu išlo o súdny poplatok v takmer maximálnej možnej výške, t. j. 33 123,50 €, na zaplatenie ktorého si sťažovateľka podľa predloženej zmluvy z 20. septembra 2019 vzala pôžičku od spoločnosti [REDAKOVANÉ], zastúpenej [REDAKOVANÉ], a v rámci bodu 4 tejto zmluvy bolo dohodnuté, že „úrok za poskytnutie pôžičky bude dojednaný v osobitnej dohode“. Ten istý [REDAKOVANÉ] je pritom i konateľom spoločnosti [REDAKOVANÉ], ktorá na sťažovateľku postúpila pohľadávku, ktorá je predmetom aktuálne posudzovaného (i skoršieho, pozn.) konania. Za týchto

očividne prepojených skutkových okolností nemožno prijať záver, že by bolo nespravodlivé žiadať od sťažovateľky splnenie poplatkovej povinnosti a skutočnosť, že sťažovateľka na popísanom pozadí súdny poplatok uhradila, svedčí o tom, že nepredstavovala pre sťažovateľku obmedzenie, ktoré by narušilo samotnú podstatu jej práva na prístup k súdu.

38. V závere ústavný súd i s poukazom na uznesenie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. IV. ÚS 1183/13 z 12. septembra 2013 poznamenáva, že sťažovateľka si ako postupníčka musela byť vedomá, že bude prípadne znášať aj náklady na vymáhanie pohľadávky. Pritom je potrebné zdôrazniť, že bremeno nákladov na súdne konanie sa nemá prenášať na štát postúpením pohľadávky na nemajetný subjekt, ktorý následne pri jej uplatňovaní na súde bude žiadať oslobodenie od súdnych poplatkov, čím štát o súdny poplatok prichádza.

39. S ohľadom na všetky tieto okolnosti a dôvody možno uzavrieť, že právne závery formulované sudcom okresného súdu v rámci jeho diskrečnej právomoci pri interpretácii § 254 ods. 1 CSP v spojení s čl. 5 CSP nevyžadujú takú korekciu zo strany ústavného súdu, ktorá by vyplývala z ústavnej neudržateľnosti napadnutého rozhodnutia. Ústavný súd preto ústavnej sťažnosti sťažovateľky nevyhovel (§ 133 ods. 1 *a contrario* zákona o ústavnom súde).

40. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. júla 2020

Jana Baricová
predsedníčka senátu